

Magdalena Wartalska

Uniwersytet Łódzki

POLITYKA FINANSOWA GMINY W PROCESIE STYMULOWANIA ROZWOJU LOKALNEJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

1. Wstęp

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej zapewnia samorządowi terytorialnemu uczestnictwo w sprawowaniu władzy publicznej oraz nakłada obowiązek wykonywania zadań publicznych w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność. Podział zadań między gminy, powiaty, województwa oraz rząd i administrację rządową wynika z praktycznego zastosowania zasady pomocniczości, zgodnie z którą zorganizowani w różnych układach obywatele rządzą swoimi sprawami w granicach prawa, a państwo podejmuje tylko te działania, których sami obywatele wykonać nie potrafią i nie mogą.

Ustawowa odpowiedzialność jednostek samorządu terytorialnego za zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty samorządowej nie tylko powinna odnosić się do realizacji katalogu zadań wymienionych w aktach prawnych, ale powinna być również traktowana w sposób systemowy i obejmować ogół spraw związanych z podjęciem rzeczywistych działań na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego. Z tego więc powodu w polityce rozwoju lokalnego coraz większego znaczenia nabiera problem tworzenia klimatu do rozwoju przedsiębiorczości.

2. Przedsiębiorczość jako podstawa rozwoju gospodarczego

Przedsiębiorczość decyduje o sile napędowej wszelkiego rozwoju, zarówno gospodarczego, jak i społecznego. Należy ją traktować jako kategorię ekonomiczną, opartą na

motywach zysku, z założeniem ryzyka i pełnej odpowiedzialności jako nieodłącznych atrybutów gospodarki rynkowej. Przedsiębiorczość wiąże się z innowacyjnością i pomysłowością, opartą na przetrwaniu, prestiżu i satysfakcji [Golik 1999, s. 192-193]. Jest to umiejętność podejmowania działań związanych z przystosowaniem się do reguł i wymogów otoczenia, a także wykorzystanie nieoczekiwanych szans, mogących przyczynić się do harmonijnego rozwoju. Bycie przedsiębiorczym to cecha charakteru wyrażająca się skłonnością do intensywnego działania oraz zdolnością do wyznaczenia i realizacji samodzielnych pomysłów. Jak podkreślają specjaliści, przedsiębiorczości nie da się jednak nauczyć, można ją jedynie pobudzać i wzmacniać, tworząc korzystne warunki do jej rozwoju.

Podejmowane przez władze lokalne działania na rzecz rozwoju przedsiębiorczości przyczyniają się do tworzenia harmonijnego systemu, w którym każdy członek wspólnoty znajduje sobie właściwe miejsce. W ten sposób tworzy się fundamenty instytucji społeczeństwa obywatelskiego. Działania te nie mogą być jednak zbiorem doraźnych, chaotycznych i nieprzejrzystych działań, uzależnionych od nacisku sił politycznych, lecz muszą stanowić konsekwencję przemyślanej, poprzedzonej konsultacjami społecznymi, koncepcji całościowego traktowania problemów rozwojowych jednostki samorządu terytorialnego.

Definiowanie klimatu sprzyjającego rozwojowi przedsiębiorczości zazwyczaj sprowadza się do sformułowania głównych czynników niezbędnych w rozwoju przedsiębiorstw. Należy tu wspomnieć m.in. o odpowiednim zapleczu siły roboczej, terenach pod inwestycje, infrastrukturze technicznej i społecznej, a także odpowiednich warunkach konkurencji, swobodzie prowadzenia działalności gospodarczej itd. W ostatnich latach coraz częściej dostrzeganym aspektem, który może zdecydować o rozwoju firm na danym terenie, jest zachęcająca do aktywnej działalności polityka finansowa władz samorządowych¹.

Kształtowanie i realizacja polityki finansowej, opartej na strategicznych planach rozwojowych, mogą okazać się szansą na stabilny i trwały wzrost gospodarczy jednostki samorządowej. W dobie gospodarki rynkowej wypracowane przez władze lokalne rozwiązania systemowe, które zachęcają do inwestycji, zaskakująco szybko są wykorzystywane przez przedsiębiorców. Wynika to głównie z tego, iż podmiotami inwestującymi są baczni obserwatorzy, dostrzegający potencjalne korzyści i szansę na rozwój własnej działalności.

3. Instrumenty dochodowe w polityce rozwoju przedsiębiorczości

Niezależnie od tego, czy chodzi o dużą aglomerację miejską, czy o małą gminę wiejską, władze samorządowe mają możliwość stosowania wielu instrumentów finansowych, których celem jest pobudzanie lokalnego rozwoju gospodarczego. Najczęściej

¹ Polityka finansowa to świadome i celowe oddziaływanie poprzez zjawiska finansowe na procesy gospodarcze w celu osiągnięcia określonych korzyści [Korenik, Korenik 2004, s. 66]. W przypadku polityki finansowej prowadzonej przez władze samorządu terytorialnego chodzi o takie ustalenie zadań i celów, aby posiadane środki finansowe mogły być wykorzystane w sposób racjonalny, efektywny i skuteczny.

wymieniane są instrumenty związane z budżetem (zarówno z jego stroną dochodową, jak i ze stroną wydatkową). Sposób realizacji budżetu to doskonałe pole obserwacji funkcjonowania jednostki samorządu terytorialnego. Pieniądze wydatkowane na określone rodzaje działalności ukazują jej obraz, pozytywny lub negatywny, na tle innych jednostek, mogą wskazywać na błędy, niedociągnięcia i złe decyzje, a także odzwierciedlać osiągnięcia. Na podstawie uważnej analizy budżetu można ocenić, gdzie szukać nie wykorzystywanych dotychczas rezerw finansowych, które nie zostały zauważone wcześniej często dlatego, że ich pozyskanie wymaga reorganizacji lub zreformowania pewnych dziedzin działalności samorządu [Bończyk-Kucharczyk, Herbst, Chmura 1998, s. 11].

Polityka finansowa dotycząca wspierania rozwoju przedsiębiorczości zaczyna się już na etapie określenia stawek podatków i opłat lokalnych, które *notabene* nie mogą być wyższe, niż przewiduje to coroczne rozporządzenie Ministra Finansów. Bezpośrednim skutkiem zmniejszenia obciążeń podatkowych, bez względu na to, czy pozostawione do dyspozycji podmiotów gospodarczych środki zostaną przeznaczone na potrzeby bieżące, czy też na inwestycje, jest wzrost popytu na dobra i usługi. Przewidywanie potencjalnych skutków gospodarczych takich działań, zarówno negatywnych, jak i pozytywnych, jest jednak bardzo skomplikowane i wymaga regularnej obserwacji rynku.

Kluczem do sukcesu władz samorządowych w działaniach mających na celu rozwój przedsiębiorczości jest stały charakter proponowanych rozwiązań. Dla inwestora istotne są bowiem nie tyle same kwoty płaconych obciążeń podatków (choć mają duże znaczenie), ile zapewnienie stabilnego ich poziomu w kolejnych latach. Pozwala to przedsiębiorcom na planowanie rozwoju, bez niespodziewanego ryzyka wzrostu wielkości płaconych podatków i opłat. Dlatego też każdą decyzję należy poprzedzić dokładnym przeanalizowaniem jej skutków zarówno dla samej gminy, jak i dla podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na jej terenie.

Ważnym zagadnieniem jest również zachowanie równowagi pomiędzy wpływami podatkowymi od przedsiębiorców a nałożonym na samorząd terytorialny obowiązkiem realizacji szerokiego katalogu zadań publicznych. Zadania samorządu, bardzo różnorodne, wynikają z licznych uregulowań ustawowych. Należy zauważyć, że zadania publiczne wywołują odpowiednie zobowiązania jednostek samorządu, a także będące następstwem wykonania tych zobowiązań – wydatki (wyплаты) [Borodo 2000, s. 159]. Jakość i ilość realizowanych zadań publicznych będą w dużej mierze zależą od wpływów budżetowych. Zbytne obniżenie stawek podatkowych może negatywnie wpłynąć na wykonywanie obowiązkowych zadań bieżących, w skrajnych zaś przypadkach przyczynić się do zaniechania realizacji inwestycji rozwojowych finansowanych z budżetu samorządowego. Warto zatem przyjąć zasadę powolnego obniżania tychże obciążeń i skorelować ich skalę ze skalą wzrostu gospodarczego, obserwowanego na terenie gminy.

Oddziaływanie władz samorządowych na rozwój gospodarczy jest możliwe także dzięki udzielaniu przedsiębiorcom pomocy publicznej, w formie tzw. subsydiów podatkowych. Subsidia są specyficznym instrumentem ingerencji organów samorządowych

w lokalną strefę gospodarczą. Wszelkie przypadki formułowania ulg i zwolnień podatkowych stanowią wyjątek od zasady powszechności podatku wynikającej z art. 84 Konstytucji RP. Dlatego każde ulga i zwolnienie powinny być traktowane jako wyjątek od wymienionej zasady [Fabian, Lachiewicz 2003].

Zgodnie z wyrokiem NSA z dnia 10 stycznia 2001 r.², istotą ulg podatkowych jest incydentalna pomoc w stabilizowaniu sytuacji finansowej wówczas, gdy istnieje pozytywna prognoza co do dalszych wyników podmiotu zobowiązanego do świadczeń. Ważne jest, aby przejściowe trudności ekonomiczne były spowodowane okolicznościami noszącymi cechy czynników niezależnych od podmiotu, któremu taka pomoc ma zostać udzielona, nie będących następstwem świadomie przyjętej strategii gospodarczej. Stosowanie ulg nie może zatem mieć charakteru powtarzającego się czynnika, pozwalającego na osiągnięcie pozytywnego wyniku gospodarczego.

M. Warbliński podkreśla, że w prawodawstwie Unii Europejskiej odstępuje się od formułowania ogólnych ulg i zwolnień dla przedsiębiorców w materialnym prawie podatkowym, decyzje zaś o zastosowaniu instrumentu pozostawia się właściwym organom, rozpatrującym indywidualne wnioski przedsiębiorców [Warbliński 2001]. Rozwiązania takie nie powinny w żaden sposób naruszać zasady uczciwej i nieskrępowanej konkurencji. Tymczasem zbyt często tworzenie preferencji dla jednej grupy firm (np. zewnętrznych) umożliwiła przewagę konkurencyjną wobec innej grupy przedsiębiorstw, które nie skorzystały z udogodnień podatkowych. Wygaśnięcie przyznanych preferencji podatkowych może powodować odchodzenie firm zewnętrznych z danego terenu, co w połączeniu z osłabieniem firm lokalnych może się stać przyczyną zapaści gospodarczej i finansowej gminy. Z tych też względów nie należy przeceniać wpływu preferencji finansowych na lokalny rozwój gospodarczy [Grześkiewicz 2004]. Konsekwencją arbitralnie podejmowanych decyzji, w tym wprowadzenia interwencjonizmu finansowego, w wyniku którego władze samorządowe faworyzują wybranych przedsiębiorców, mogą być nie tylko osłabienie mechanizmów rynkowych, ale również utrata zaufania przedsiębiorców do władz samorządowych.

Poza stosowaniem ulg władze samorządowe mogą również, w granicach przyznanych im kompetencji, odraczać, umarzać, rozkładać na raty oraz zaniechać poboru w zakresie podatków i opłat stanowiących dochody lokalne. Ponadto w przypadku podatków i opłat, stanowiących w całości dochody gminy, lecz pobieranych przez urzędy skarbowe, organ wykonawczy może wnioskować o odroczenie, umorzenie, rozłożenie na raty lub zaniechanie poboru podatków oraz zwolnienie płatnika z obowiązku pobrania oraz wpłaty podatku lub zaliczek na podatek [*Wspieranie przedsiębiorczości...* 2000, s. 9].

Podobnie jak w przypadku ustalania stawek podatków i opłat lokalnych, wykorzystanie różnego rodzaju subsydiów powinno być związane z realizacją założonych zadań strategicznych samorządu, związanych głównie z kreowaniem określonej działalności inwestycyjnej w gospodarce lokalnej. Skala proponowanych przez władze samorządowe rozwiązań jest bardzo zróżnicowana, a podejmowane w tym zakresie

²Zob. sygn. akt III SA 1037/00.

działania, trudne do oceny, zależą w dużej mierze od profesjonalizmu, doświadczenia i wiedzy o funkcjonowaniu lokalnego rynku.

Ograniczenia w stosowaniu ulg i zwolnień powodują konieczność rozważnego posługiwania się nimi jako instrumentami służącymi rozwojowi gospodarstwu. W praktyce większe oddziaływanie na podmioty gospodarcze i większe efekty dla lokalnej gospodarki niejednokrotnie przynoszą umiarkowany poziom opłat za usługi komunalne niż spektakularne, jednorazowe obniżanie podatków i opłat lokalnych. W praktyce bowiem funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego rzadko się zdarza, aby zastosowanie ulg lub obniżenia stawek podatków było wystarczającym instrumentem wspierania istniejących firm lub powstawania nowych. Natomiast zawsze związane jest to z ryzykiem ograniczenia wpływów do budżetu. Stosowanie ulg może więc stanowić element systemu wsparcia i być argumentem raczej uzupełniającym niż podstawowym w podejmowaniu decyzji gospodarczych [Kamiński 2003, s. 18].

4. Rola i znaczenie instrumentów wydatkowych w kształtowaniu przedsiębiorczości

Równie istotnym instrumentem oddziaływania na lokalny rozwój gospodarczy są wydatki ponoszone przez samorządy terytorialne. Wielkość i kierunek wydatkowania środków będą oddziaływały w mniejszym lub większym stopniu na postępowanie różnych grup społecznych, w tym przedsiębiorców. Zaniechanie lub ograniczenie finansowania poszczególnych dziedzin może wpłynąć wręcz na ich zaniknięcie. Specyfiką wydatków realizowanych ze środków budżetowych jest to, że na ogół nie są one podatne na stosowanie precyzyjnych narzędzi pomiaru skutków tych wydatków. Społeczny cel działania samorządu terytorialnego powoduje, że osiągnięcie zysku jest kategorią drugorzędą. Problem ten dotyczy zwłaszcza dziedzin z zakresu infrastruktury społecznej, dla których trudno ustalić zależność między rozmiarami wydatków a osiągniętymi efektami. Są to zazwyczaj efekty trudno mierzalne, których skutki pojawiają się niekiedy ze znacznym opóźnieniem.

Wydatki budżetowe gminy można podzielić na wydatki stałe, które określone są w obowiązującym prawie (i wynikają z zadań zapisanych w ustawach), oraz wydatki zmienne. Kształtowanie się proporcji między wydatkami stałymi a zmiennymi jest o tyle ważne, że to właśnie wydatki zmienne wyznaczają rzeczywiste pole manewru władz samorządowych w alokowaniu środków, tworząc warunki do prowadzenia aktywnej polityki finansowej. Jednocześnie istotną kwestią dla lokalnej gospodarki jest ustalenie właściwych proporcji pomiędzy wydatkami bieżącymi i inwestycyjnymi. Wydatki bieżące, służące codziennej działalności samorządu, obejmują m.in.:

- dotacje (w tym głównie na finansowanie lub dofinansowanie kosztów realizacji inwestycji lub też zadań zleconych do realizacji jednostkom nie zaliczonym do sektora finansów publicznych, na dopłaty do określonych rodzajów wyrobów lub usług, kal-

kulowanych według stawek jednostkowych, oraz na pierwsze wyposażenie w środki obrotowe nowo tworzonych zakładów budżetowych i gospodarstw pomocniczych jednostek budżetowych),

- wynagrodzenia i uposażenia oraz składki od nich naliczane,
- inne świadczenia na rzecz osób fizycznych,
- zakupy towarów i usług,
- inne wydatki związane z funkcjonowaniem jednostek budżetowych lub realizacją statutowych zadań [Borodo 2000, s. 172].

Z kolei wydatki inwestycyjne służą powiększaniu majątku jednostek samorządu terytorialnego. W następstwie ich dokonywania powstają np.: drogi, budynki oświatowe, oczyszczalnie ścieków, uzbrojenie gruntów w urządzenia kanalizacyjne i inne umożliwiające ich zabudowę itd. To, czy samorząd terytorialny inwestuje i jaka jest skala inwestycji, będzie decydować o jego przyszłości, gdyż wydatki ukierunkowane na rozwój szeroko pojętej infrastruktury podnoszą atrakcyjność inwestycyjną terenu. O charakterze wpływu wydatków inwestycyjnych na rozwój przedsiębiorczości decydują następujące cechy inwestycji:

- dobrze zaplanowane inwestycje infrastrukturalne powodują kolejne inwestycje,
- inwestycje są najskuteczniejszą metodą zapobiegania bezrobociu – spirala inwestycyjna tworzy lokalny rynek pracy,
- inwestycje komunalne podnoszą na stałe standard życia mieszkańców wspólnoty samorządowej,
- brak inwestycji w niektórych działach gospodarki powoduje, że lokalny rozwój gospodarczy nie jest możliwy,
- inwestycje mogą przynieść bezpośredni lub pośredni dochód do budżetu samorządowego,
- wysoka dynamika inwestycji może być wykorzystana przez władze samorządowe w promocji jednostki samorządu terytorialnego [Bończyk-Kucharczyk, Herbst, Chmura 1998, s. 34].

Podstawą właściwego zaplanowania wydatków inwestycyjnych w budżecie jest podjęcie decyzji co do skali środków wydatkowanych z budżetu na inwestycje oraz o rodzaju i kolejności inwestycji. W tym celu organ stanowiący może uchwalić szczegółowy plan rzeczowy inwestycji na każdy rok. Niezwykle istotne jest jednak to, aby wynikał on z przyjętej strategii lokalnego rozwoju gospodarczego.

Pozytywny skutek odnosi włączenie środowiska przedsiębiorców w dyskusję na temat planowanych inwestycji infrastrukturalnych, co pozwala na dostosowanie planów rozwojowych firm do planów realizowanych przez gminę. Współdziałanie biznesu z samorządem musi odbywać się na zasadzie wzajemnych i równoważnych relacji, w żadnym razie nie można doprowadzić do uzależnienia jednego podmiotu od drugiego. Sformalizowanie i zinstytucjonalizowanie tych związków zapewnia przejrzystość relacji oraz ograniczenie powiązań „nie czystych” – korupcyjnych, natomiast poprzez uzależnienie współpracy od osobistych relacji zostaje ona ustabilizowana [Gorzela 2002].

Poza nakładami czysto inwestycyjnymi jednostki samorządu terytorialnego mogą przeznaczać część swoich budżetów na wsparcie różnego rodzaju przedsięwzięć i instytucji służących rozwojowi gospodarstwu (w tym działań realizowanych przez organizacje, w których mają one udziały). Działania wspierające rozwój przedsiębiorczości dokonywane są przez wiele instytucji, z których najważniejsze wydają się:

- agencje rozwoju regionalnego i lokalnego,
- centra wspierania biznesu, ośrodki wspierania przedsiębiorczości itd.,
- inkubatory przedsiębiorczości, centra i parki technologiczne,
- fundusze doręczeniowo-kredytowe [*Wspieranie przedsiębiorczości...* 2000, s. 10].

Przydatność tego typu organizacji w procesie przekształceń systemowych jest postrzegana jako istotny element dynamizujący przedsiębiorczość i tworzenie nowych miejsc pracy. Nawet liberalni ekonomiści, najczęściej niechętni wprowadzaniu tego typu form instytucjonalnych w rozwiniętych gospodarczo państwach (ze względu na nadmierny zakres subwencji), wskazują na potrzebę tworzenia różnego typu ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w celu transformacji gospodarki państw centralnie planowanych [Jackson, Morgan 1982].

Samorządy terytorialne coraz częściej dostrzegają potrzebę tworzenia sieci podmiotów i instytucji wspierających rozwój lokalnej przedsiębiorczości. Należy mieć jednak świadomość, że jedynie synergia działań tych instytucji, które często opierają się na zasadach komercyjnych, może przynieść pozytywne efekty. Dlatego władze publiczne muszą występować w podwójnej roli – inspiratora i koordynatora określonych działań.

5. Podsumowanie

Reasumując, należy stwierdzić, że poprzez odpowiednią politykę finansową samorządu władze lokalne mogą stymulować rozwój przedsiębiorczości na danym obszarze. Wzrost innowacyjności gospodarki miasta czy gminy, a tym samym wzrost zdolności przedsiębiorców do konkutowania w otwartej gospodarce globalnej, będzie jednocześnie decydował o sukcesie władzy samorządowej.

Autorytet władzy i jej siła rodzą się bowiem w rozwiązywaniu problemów, a nie w deklaracjach. Wymaga to innego podejścia przez organy samorządowe (i podległą im administrację) do procesów związanych ze stymulowaniem rozwoju lokalnego. W tym wszystkim istotna jest jednak zmiana filozofii władz publicznych, polegającej na sposobie rozwiązywania żywotnych problemów samorządu terytorialnego. Funkcjonowanie w konkurencyjnym otoczeniu narzuca wręcz władzę zaradczą, operatywną i ekspansyjną, czyli działania aktywno-przedsiębiorcze. Alternatywą dla tej opcji filozofii władzy jest zadowalanie się skromnymi środkami i permanentność programów rozwojowych, które w gruncie rzeczy nie prowadzą do gruntownych zmian gospodarki lokalnej.

Literatura

- Bończyk-Kucharczyk E., Herbst K., Chmura K., *Jak władze lokalne mogą wspierać przedsiębiorczość*, Polska Fundacja Promocji Małych i Średnich Przedsiębiorstw, Warszawa 1998.
- Borodo A., *Finanse publiczne Rzeczypospolitej Polskiej*, Oficyna Wydawnicza „Branta”, Bydgoszcz 2000.
- Dziemianowicz W., Kierzkowski T., Knapik R., *Jak przygotować lokalny program rozwoju przedsiębiorczości? Poradnik dla gmin i powiatów*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2003.
- Dziemianowicz W., i in., *Wspieranie przedsiębiorczości przez samorząd terytorialny*, Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw, Warszawa 2000.
- Fabian B., Lachiewicz W., *Ulgi i zwolnienia w podatku od nieruchomości jako forma udzielania pomocy publicznej przedsiębiorcom (wybrane problemy stosowania prawa)*, „Finanse Komunalne” 2003 nr 3.
- Golik D., *Znaczenie rozwoju lokalnego oraz przedsiębiorczości w polityce rozwoju regionalnego*, [w:] *Przedsiębiorczość a lokalny i regionalny rozwój gospodarczy*, red. J. Targalski, AE, Kraków 1999.
- Gorzela G., *Przedsiębiorcy*, „Wspólnota” 2002 nr 8.
- Grzeškiewicz W., *Znaczenie podatków w finansowaniu rozwoju lokalnego*, „Samorząd Terytorialny” 2004 nr 3.
- Jackson J.H., Morgan C.P., *Organization Theory. A Macro-Perspective for Management*, Prentice-Hall Inc. 1982.
- Kamiński R., *Stymulowanie rozwoju gospodarczego*, Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej, Warszawa 2003.
- Korenik D., Korenik S., *Podstawy finansów*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2004.
- Warbliński M., *Ulgi podatkowe jako forma pomocy publicznej*, „Gazeta Prawna” 2001 nr 3.
- Wawrzyniak B., Koładkiewicz I., *Kreowanie lokalnej przedsiębiorczości*, Polska Fundacja Promocji Kadr, Łódź 1998.
- Wspieranie przedsiębiorczości przez samorząd terytorialny*, red. W. Misiąg, Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw, Warszawa 2000.

COMMUNE'S FINANCIAL POLICY IN THE PROCESS OF DEVELOPMENT STIMULATION OF LOCAL ENTREPRENEURSHIP

Summary

The problem in this article is dedicated to the role and importance of actively developing financial policy by local authorities in aim of supporting a local entrepreneurship. It does not matter if it is large city agglomeration or a small village commune, all local authorities have possibilities to use a number of financial instruments, which goal is to encourage local economy development. In this situation instruments related to budget are most often taken under consideration. Conscious policy to create economy in regards to revenue and expenses may in important way have bearings on local entrepreneurship development. Systemic solutions made by territorial self-government units, which are encouraging investment, may surprisingly quickly be used by entrepreneurs. It is relevant to remember that in conditions of market economy investing individuals are intent observers, who see potential profits and chances for development of their businesses and who can take advantage of coming occasions.